

II periodični izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori

Inicijativa mladih za ljudska prava (YIHR MN) u zadnje četiri godine sprovodi monitoring poštovanja ljudskih prava u Crnoj Gori i kao rezultat kontinuiranog monitoringa objavljuje godišnje i periodične izvještaje.

YIHR MN kroz svoj istraživački rad kao posebno problematične oblasti izdvaja političko motivisano nasilje, policijsku torturu, status raseljenih i izbjeglih lica, Roma, kao i problemi koji se tiču socijalnih prava.

Kompletan proces vodi petočlani tim YIHR MN, uz višestruku podršku Švedskog helsinškog komiteta i regionalne kancelarije YIHR. Drugi periodični izvještaj u 2009. se odnosi na period od 01. maja do 21. avgusta 2009. U svom radu koristili smo tehnike istraživanja na terenu, praćenje štampe, intervjua i SOS telefona.

YIHR MN je u proteklom periodu otvorila SOS telefon za žrtve torture i diskriminacije (020 655 175), kao i mogućnost davanja besplatnih pravnih savjeta za žrtve, dok je određeni broj predmeta izabran za besplatno zastupanje na sudu. Pozivamo sve one koji smatraju da su žrtve diskriminacije, torture ili nekog drugog vida nasilja da se jave osoblju YIHR-a, kako bi smo im pokušali pomoći u ostvarivanju svojih prava.

Političko motivisano nasilje

U ovom periodu YIHR MN je zabilježila povećan broj slučajeva političko motivisanog nasilja koji se najčešće ispoljavaju prema novinarima, kako putem prijetnji i fizičkih napada tako i na osnovu visokih odšteta za duševne bolove koje treba isplatiti javnim ličnostima o kojima su pisali. Visoke presude za klevetu, nijesu u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava.

Opis registrovanih slučajeva:

Kamenovanje kosovskih autobusa – Tokom ljetnje turističke sezone, na magistralnom putu između sela u Zeti Bijelo Polje i Bistrica, kao i između Golubovca i Zete više puta kamenovani su autobusi kosovskih registarskih oznaka. Takođe, tokom ljetnje turističke sezone kamenovani su i autobusi sa bosanskim i makedonskim oznakama. Niko od vozača, konduktera ili putnika nije bio povrijeđen, dok je na autobusima pričinjena materijalna šteta.

Uprava policije, radi sprječavanja ovakvih i sličnih događaja, u okviru mjera i aktivnosti za bezbjednu turističku sezonu, organizovala je pratnju turističkih autobusa sa Kosova od graničnog prelaza do Ulcinja ili drugog odredišta. Takođe, Uprava policije je saopštila da su identifikovali počinioc incidenta u zetskim selima. Podgoričani M.D.(18) i maloljetni M.D.(16) iz sela Bistrice u Zeti kao i M.Č. (19) iz Golubovca su uhapšeni i protiv njih je podnesena prekršajna prijava a biće podnesena i krivična prijava.

Ni nakon gotovo dvije godine od osnivanja, TV Vijesti još nije dobila frekvencije uprkos brojnim zahtjevima relevantnim državnim institucijama. TV Vijesti je 15. decembra podnijela zahtjev za frekvencije i još ih nije dobila zbog toga što se Agencija za radio-difuziju (ARD), na sugestiju Vlade proglasila nenadležnom. Razlog su izmjene zakonske regulative, koje nijesu dovršene i koje po trenutnom rješenju, ne preciziraju nadležnost. Ambasade SAD i Njemačke, kao i više međunarodnih organizacija izrazile su zabrinutost i smatraju ovaj čin kao nasilje nad slobodom medija.

Tokom premijerskog sata Milo Djukanovic, revoltiran stavovima i riječima lidera PZP-a Nebojše Medojevića istakao da on time stvara ambijent sličan koji je bio prije likvidacije premijera Srbije, Zorana

Đinđića. PZP je takve optužbe smatrala kao zamjenom teza i pokušaj političke disfalifikacije svih neistomišljenika vlasti. Medojević je tražio sazivanje sjednice skupštinskog Odbora za bezbjednost i odbranu na kome bi bila razmatrana mogućnost ugroženosti bezbjednosti premijera Crne Gore.

Gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša i njegov sin, Miljan, službenik MIP-a Crne Gore, 5. avgusta 2009. godine fizički su napali su fotoreportera i urednika TV Vijesti, Borisa Pejovića i Mihaila Jovovića dok su bili na radnom zadatku. Napad je izvršen jer je fotoreporter Pejović snimao nepropisno Mugošin parkirani automobil. Prema riječima Jovovića, koji je zadobio teže tjelesne povrede, u toku napada, Miljan Mugoša je repetirao pištolj i prislonio mu ga na grudi, koji je na zahtjev oca kasnije sklonio. Prema navodima medija istražni postupak obilježen je raznim propustima policije i tužilaštva. Na insistiranje novinara, policija nije na licu mjesta pretresla auto, kako bi provjerila da li se u njemu nalazi pištolj. Miljan Mugosa, koji je bio treći sekretar u ambasadi Crne Gore u Vašingtonu suspendovan je od strane Ministarstva inostranih poslova. Medijska zajednica je složno osudila ovaj napad. Istražni postupak je još u toku.

Presuda dnevnom listu “Dan”- Vijeće sudije Osnovnog suda u Podgorici Vere Šljivančanin donijelo je presudu kojom se dnevni list “Dan” obavezuje da Veselinu-Vesku Baroviću, Branku Vujoševiću i Danilu Mitroviću, isplati po 10.000 eura, na ime duševnih bolova zbog teksta “Milion duvanske mafije u KK Budućnost”. Predmetni tekst je preuzet i objavljen iz hrvatskog nedjeljnika “Nacional” 2001.godine. Tužiocima su kao sporan tekst naveli i tekst “Protivnik Cibone u Jadranskoj ligi”.

U presudi je navedeno da se tuženi obavezuje da isplati nevedeni iznos tuženima na ime duševnih bolova, povrede dostojanstva, časti i ugleda. U obrazloženju presude se navodi da su tužiocima posebno ukazali na objavljivanje njihovih fotografija kao članova crnogorske duvanske mafije. Sudija Vjera Šljivančanin tvrdi da se iz iskaza Veselina Barovića utvrđuje da je dana kada je “Dan” objavio pomenute naslove doživio neprijatnosti privatno i poslovno.

Ova presuda je jedna od brojnih koje su donesen protiv „Dana“ sa enormnim iznosima. Postoje i brojne tužbe i presude protiv drugih medija, pogotovu „Monitora“ i „Vijesti“.

Sukob pripadnika dvije pravoslavne crkve - Na Ivanovim koritima, u blizini Cetinja, 19. avgusta 2009.godine došlo je do još jednog incidenta između pripadnika dvije pravoslavne crkve u Crnoj Gori, Mitropolije crnogorsko – primorske (SPC) i Crnogorske pravoslavne crkve (CPC) prilikom održavanja liturgije u hramu Preobraženja. Pripadnici Uprave policije, bili su prisutni na samom mjestu, a trojica policajaca su zadobili tjelesne povrede. Uprava policije je saopštila da njeni službenici nijesu upotrebljavali sredstva prinude osim što su potiskivajući obje grupe vjernika spriječili teže posljedice.

Kao razlog zbog koga je došlo do incidenta navode se termini održavanja molitvi u organizaciji dvije crkve. SPC je najavila održavanje liturgije u osam sati a CPC u deset sati. Kako se liturgija SPC odužila, vjernici CPC su izgubili strpljenje i pokušali da na silu uđu u crkvu. U opštem metežu načelnik policije na Cetinju i jedan pripadnik SPC pogođeni su kamenicama. Kada je sveštenstvo SPC napustilo crkvu opet je došlo do svađe na obližnjoj livadi.

Uprava policije je saopštila da će o događaju biti obaviješten Osnovni državni tužilac na Cetinju, dok policija traga na identifikovanju lica koja su policijskim službenicima nanijela povrede.

Policijska tortura

YIHR MN u 2009. godini registrovao je manji broj prijava za policijsku torturu nego u istom periodu 2008. godine. U prvih četiri mjeseca 2009. godine registrovano je četiri slučaja policijske torture, dok je od maja do septembra registrovano sedam slučajeva u kojima su se građani žalili na policijsku torturu. U ovom

periodu zabilježen je porast nasilja tokom sportskih dešavanja, kao i propusti policijskih službenika u suzbijanju istih.

Opis registrovanih slučajeva:

11. maj – Uprava policije je saopštila da je policijski službenik K.O. ranio u nogu pacijenta B.K. iz Pljevalja. Policijski službenik K.O. je bio u pratnji bolničkom vozilu koje je pacijenta B.K. sprovodilo do Psihijatrijske bolnice u Kotoru. Na putu Podgorica – Cetinje došlo je do incidenta kada je pacijent B.K. nasrnuo na vozača i policijskog službenika K.O. koji je upotrijebio pištolj kako bi spriječio B.K. u namjeri da pobjegne. Tom prilikom pacijent B.K. zadobio je prostrelnu ranu u lijevoj nozi.

Uprava policije je najavila podnošenje krivične prijave protiv policijskog službenika K.O. zbog sumnje da je počinio nanošenje lakše tjelesne povrede dok će Unutrašnja kontrola sprovesti istragu kako bi utvrdila da li je u konkretnom slučaju bilo prekoračenja ovlašćenja.

29. maj – Emir Rizvanović iz Priboja izjavio je YIHR MN da je prebijen u Beranama. On je optužio M.S. sa kojom je bio u intimnim odnosima da mu je „namjestila“ batinjanje. Dok je bio sa njom u svom automobilu na aerodromskoj pisti u Beranama nepoznati muškarac je bejzbol palicom zadao udarac u rame, a zatim oko vrata mu je stavio žicu ili kanap. Rizvanović je, kako ističe, uspio da pobjegne i uputi se u beransku policiju. Rizvanović je istakao da mu je jedan inspektor u prostorijama beranske policije prijetio i da je M.S. odmah puštena. Takođe, isti inspektor je davao alibi osobi koju je Rizvanović prepoznao kao napadača.

YIHR MN nema informaciju da li je Odjeljenje za unutrašnju kontrolu sprovodilo istragu Rizvanovićevih navoda.

10. jun – U Mojkovcu, mjesto Gornja Polja, došlo je do incidenta u kom je Danijel Dedeić zadobio teške tjelesne povrede od kojih je kasnije preminuo. Uprava policije je podnijela prekršajnu, a kasnije i krivičnu prijavu protiv policijskog službenika R.P, dok je sudija bjelopoljskog Višeg suda Vidimir Bošković donio rješenje o pokretanju istrage i odredio jednomjesečni pritvor pomenutom policijskom službeniku zbog sumnje da je izvršio krivično djelo nanošenje teških tjelesnih povreda kvalifikovanih smrću. Policijski službenik R.P. nije bio na dužnosti u vrijeme dešavanja incidenta.

R.P. je negirao da je počinio to djelo i istakao da je Dedeića povrijedila druga osoba. Uprava policije je saopštila da preduzima mjere i radnje na identifikovanju drugih lica koja su učestvovala u tuči.

18. jun – Mladen Stević iz Bara zadobio je teške tjelesne povrede kada je vezan iskočio sa drugog sprata prilikom saslušanja u barskoj policiji. Njegov otac je saopštio da je vidio i čuo kako policajci tuku njegovog sina, koji je da bi izbjegao dalju torturu iskočio kroz prozor.

Uprava policije je saopštila da je Stević bio sa svojim advokatom po službenoj dužnosti Radovanom Božovićem u prostorije barske policije kada je pokušao da pobjegne kroz prozor. Tom prilikom se odlomila grana od obližnjeg drveta za koje se Stević uhvatio i povrijedio. Steviću je na rukama imao sredstva za vezivanje navodi se u saopštenju Uprave policije.

Inicijativa nema informacije da li je Unutrašnja kontrola istraživala pomenute navode Stevića.

Slučajevi policijskog nasilja tokom sportskim dešavanjima

YIHR je registrovala tri incidenta na sportskim terenima, u kojima policija nije potupila na profesionalan način:

10. maj – Na fudbalskoj utakmici FK Zabjelo (Podgorica) - FK Čelik (Nikšić) došlo je do incidenta u kome je povrijeđen rukovodilac Interventne jedinice Darko Knežević, policajac Radisav Darmanović, navijač FK Zabjelo Marko Burić, kao i dva navijača FK Čelik. Policija je zbog sumnje da su izazvali nered i tom prilikom povrijedili policijske službenike i navijača FK Čelik uhapsila Nikšićane Radomana Petrušića, Božidara Perišića, Boška Mirjačića i Borisa Mučalicu. Dok je istražni sudija Osnovnog suda u Podgorici

Branka Zeković odredila pritvor trojici navijača Perišiću, Mirjačiću i Mučalici, koji se sumnjiče da su akteri tuče na utakmici.

Navijači nikšićkog Čelika u saopštenju koje su izdali ovim povodom negirali su da su njihovi navijači inicijatori tuče, i naglasili su da su brutalno pretučeni od pripadnika policije. Navijači FK Čelik su istakli da su ih policajci udarali sa svih strana i da su povrijedili osam njihovih članova od koji dva teže. YIHR nema informacije da li je Odjeljenje za unutrašnju kontrolu sprovelo istragu u vezi navoda navijača FK Čelik iz Nikšića.

17. maj – Na rukometnoj utakmici Budućnost – Lovćen, koja je odigrana u Sportskom centru Morača nastao je incident kada je jedan navijač Budućnosti nogom udario rukometaša Lovćena Željka Stojanovića. Potom su navijači Budućnosti uletjeli na teren, čime je nastao kaos. Potom su pripadnici policije navijače Lovćena, koji su bacali stolice na teren, gurali ka izlazu. Tom prilikom nijesu bili pošteđeni ni rezervni igrači Lovćena, ni dio publike koji je mirno posmatrao utakmicu, među njima je bilo i starijih ljudi i djece, koji su uložili proteste na račun ponašanja policije.

30. maj – Prije početka utakmice u Plavu, između FK Jezera i FK Budućnosti došlo je do incidenta između policije i navijača Budućnosti. Navijači Budućnosti su tim povodom održali pres konferenciju kako bi upoznali medije i javnost o dešavanjima pred početak utakmice. Navijači su saopštili da su im policijski službenici Marjan Račić i Vlajko Babović (koji je već imao grub incident sa ovom navijačkim grupom, kojom prilikom je repertiranim pištoljem udario po glavi jednog navijača) saopštili da ih moraju pretresti, da moraju skinuti dukserice sa kapuljačama, da moraju predati mobilne telefone, kaiševe i vezice da bi ušli na stadion. Zatim da su im upućivane verbalne prijetnje da ukoliko ne prestanu da snimaju da će im razbiti kameru od glavu. Navijači su saopštili i da policijski službenici nijesu imali identifikacione pločice. S obzirom da navijači nijesu pristali na lične preglede od strane policije, odlučili su da se vrate za Podgoricu i ne prisustvuju utakmici.

Uprava policije je saopštila da je Unutrašnja kontrola sprovela provjere i da je konstatovala niz propusta, zloupotrebu položaja i prekoračenje ovlaštenja dvojice rukovodioca Ekspoziture policije Berane, Marijana Račića i Vlajka Babovića. Područnoj jedinici u Beranama naloženo je da pokrene disciplinski postupak protiv policijskih službenika. Takođe, naloženo mu je da spise predmeta dostavi Etičkom odboru Uprave policije radi ocjene etičnosti postupanja i Vlajka Babovića, rukovodioca EP PJ Berane. Spisi predmeta su predati nadležnom državnom tužiocu u Plavu na ocjenu i odlučivanje o postojanju elemenata krivične odgovornosti Babovića ili drugih policijskih službenika koji su bili angažovani u ovom događaju.

Zaključci i preporuke

- Politički motivisano nasilje u posmatranom periodu je u porastu, dok je broj prijavljenih slučajeva policijske torture manji u odnosu na isti period prošle godine.
- Crna Gora mora u najhitnijem roku riješiti status izbjeglih i raseljenih lica i omogućiti im dobijanje ličnih dokumenta. Sve institucije društva, moraju uložiti dodatne napore u cilju poboljšanja statusa Roma.
- Pritisak na novinare i medije je i dalje na veoma zabrinjavajućem nivou. YIHR apeluje na državne organe da propisno reaguju i kazne adekvatno svakog aktera svih napada na novinare. Praksa enormnih kazni na ime duševnih bolova za klevetu, se nastavlja, čime se ugrožava ekonomski opstanak medija. Treba uložiti dodatni napor na edukaciji sudija u cilju upoznavanja sa praksom Evropskog suda za ljudska prava u ovoj oblasti. TV Vijesti i pored brojnih reagovanja i od strane domaće i strane javnosti još nije dobila nacionalne frekvencije što ne doprinosi demokratizaciji društva i slobodi izražavanja. Vlada treba da u najkraćem roku, nađe izlaz u situaciji, kada postoji pravna praznina, u cilju njegovanja slobode medija i ekonomskog opstanka ovog medija.

- Praksa da se protiv građana koji prijavljuju torturu, policija podnosi prijave za napad na službena lica, je neprihvatljiva. Na takav način se štite nasilnici u Upravi policije, a sa druge strane se nedoprinosi poštovanju i ostvarivanju ljudskih prava, čime se stvara loša profesionalna klima unutar policije. Tužilaštvo ne tretira na isti način podnešene krivične prijave od strane građana i policijskih službenika. Inicijativa poziva nadležnog državnog tužioca u Nikšiću da u hitnom roku procesuiraju krivičnu prijavu koju je podnio Danilo Raičević iz Nikšića.
- Višegodišnje kamenovanje autobusa koji dolaze iz susjednih zemalja, zahtijeva donošenje plana akcije kako bi se izbjeglo dalje širenje mržnje prema turistima koji dolaze iz drugih država, a posebno sa Kosova.
- U periodu od maja do septembra 2009. godine Inicijativa je registrovala sedam prijavljenih slučajeva policijske torture što je manji broj nego u istom periodu 2008. godine. No, ove godine jedan slučaj se završio tragično, gubitkom života u incidentu sa pripadnikom policije. YIHR MN zahtijeva od nadležnih organa da ovaj i sve druge prijavljene slučajeve istraže i procesuiraju u hitnom roku, a prekršioce sankcionišu. Sudsko procesuiranje i sankcionisanje ovih slučajeva je neophodno kako bi se u potpunosti ispoštovao sistem vladavine prava.
- U ovom periodu registrovano je povećanje nasilja na sportskim dešavanjima, a reagovanje policijskih službenika nije doprinijelo smanjenju istog. U slučaju incidenta koji se dogodio u Plavu pojedini pripadnici policije su nizom radnji inicirali i produbili sukob sa navijačima FK Budućnosti. Pozivamo Upravu policije da u daljim aktivnostima preduzmu sve neophodne mjere da se sukobi sa navijačima izbjegnu, a odgovorne policijske službenike u incidentima sankcionišu. Neophodno je da Uprava policije sprovede dodatne edukativne programe za svoje službenike u ovoj oblasti, a sa druge strane pozivamo na detaljnu primjenu Zakona o sprečavanaju nasilja na sportskim terenima.